Förslag
1977/78: 15

Fullmäktiges i riksbanken förslag till ändring i lagen (1934: 437) för Sveriges riksbank

1978-03-16

Till riksdagen

Fullmäktige i riksdagen får härmed föreslå att riksbankens grundfond höjes från femtio miljoner kronor till ettusen miljoner kronor och att riksbankens reservfond höjes från tjugo miljoner kronor till femhundra miljoner kronor. Till stöd härför får fullmäktige anföra följande.

I riksbankslagen föreskrives i 3 §, att bankens grundfond skall utgöra femtio miljoner kronor och i 4 § att dess reservfond skall utgöra tjugo miljoner kronor. Om reservfonden nedgår under sistnämnda belopp skall, enligt vad i 4 § vidare stadgas, till reservfonden avsättas minst tio procent av riksbankens behållna årliga vinst, intill dess reservfonden åter uppnått föreskrivet belopp. Bestämmelsen om riksbankens grundfond har i sak varit oförändrad sedan 1893, då genom ändring av 1830 års lag för Rikets Ständers Bank denna grundfond höjdes från fyrtiofem till femtio miljoner kronor [förordningen (1893: 56) angående ändring af § 4 i lagen för Rikets Ständers Bank den 1 mars 1830]. Det för grundfonden föreskrivna beloppet överfördes därefter oförändrat såväl till 1897 års riksbankslag [2 § lagen (1897: 27) för Sveriges Riksbank] som till 1934 års riksbankslag [3 § lagen (1934: 437) för Sveriges riksbank]. Någon ändring har ej heller skett därefter. Reservfonden höjdes från tolv och en halv miljoner till tjugo miljoner kronor genom beslut av 1929 års riksdag [BaU 1929: 48] och fastlades i lag till detta belopp genom 1934 års riksbankslag.

Reglerna om grundfond och reservfond, varom närmare diskussion saknas i riksbanksförfattningarnas förarbeten, kan ses som ett uttryck för en allmän associationsrättslig princip att regelsystemet bör garantera att ett självständigt rättssubjekt har en egen förmögenhetsmassa och att denna ej försvinner under verksamhetens gång. Det förhållandet att grundfondens belopp kunnat förbli oförändrat under snart ett sekel är samtidigt ett uttryck för riksbankens speciella ställning som sedelbank. Det har icke förelegat behov av att öka bankens soliditet genom successiva höjningar av det egna kapitalet i grund- och reservfonden.

Å andra sidan måste även en centralbank kunna möta nedskrivning av egna tillgångar genom motsvarande nedskrivning av egna fonder. Att ändrad värdering av de utländska tillgångarna kan kraftigt påverka

rörelseresultatet framgår senast av riksbankens bokslut för år 1977, där den redovisade vinsten till över en miljard kronor föranleddes av att riksbankens utländska tillgångar blivit genom devalveringarna mera värda i kronor räknat. Motsvarande revalvering av kronan skulle, vid i övrigt oförändrat bokslut, ha i det närmaste helt konsumerat årsvinsten. Vid 1946 års revalvering av kronan gjordes t. ex. en så betydande nedskrivning av de utländska tillgångarna, att enligt särskilt riksdagsbeslut en räntefri skuldförbindelse från riksgäldskontorets sida ställdes till riksbankens förfogande för att utjämna uppkomna förluster.

Även riksbanken har alltså behov av att bygga upp betydande fonder för att möta nedskrivningsförluster. Detta har skett genom avsättningar till dispositionsfonden (tidigare kursdifferenskontot), som i bokslutet för 1977 uppgår till drygt 2 miljarder kronor. Hur stora fonder av detta slag bör vara i förhållande till omslutningen låter sig inte närmare preciseras. Med reservation för att skilda institutionella förhållanden försvårar en jämförelse med främmande länder vill det också synas som om relationen mellan eget kapital och omslutning är starkt varierande i utländska centralbanker. Mycket talar emellertid för att den nuvarande dispositionsfonden bör kraftigt höjas. Apprecieringsförlusten år 1946 uppgick sålunda till drygt 0,5 miljarder kronor vid en valutareserv om 2,5 miljarder kronor. Detta innebär vid en i dag sex gånger större valutareserv, att riksbankens fonder ej skulle kunna möta en motsvarande apprecieringsförlust. Även om ingenting i dag antyder förestående förluster vare sig genom appreciering eller av annat slag, bör avsättningarna göras tillräckliga för att möta framtida risker av antytt slag. Fullmäktiges förslag beträffande disposition av riksbankens vinstmedel för 1977 innebär också att till dispositionsfonden skall överföras ytterligare 1,6 miljarder kronor. Det är betydelsefullt att denna avsättningspolitik får tillåtas fortsätta.

För ett privaträttsligt rättssubjekt gäller, främst av hänsyn till borgenärer, olika regler för den del av egna kapitalet som utgöres av å ena sidan aktiekapital (grundfond), reservfond och liknande och å andra sidan fria fonder. För en centralbank saknar däremot denna distinktion större betydelse. Häri ligger uppenbarligen också förklaringen till att beloppen i grundfond och reservfond kunnat hållas oförändrade i några tiotals miljoner kronor, medan samtidigt dispositionsfonden förts upp till över 2 miljarder kronor. Det ter sig emellertid alltmer orimligt att fortsätta att bygga upp riksbankens egna kapital på sätt som föreslagits utan att ändra de belopp som redovisas i nämnda fonder. Fullmäktige vill för den skull föreslå att genom ändring av riksbankslagen riksbankens grundfond höjes från femtio till ettusen miljoner kronor och dess reservfond från tjugo till femhundra miljoner kronor. Genomförande av förslaget förutsätter att erforderliga belopp överföres från dispositionsfonden.

Med åberopande av det anförda får fullmäktige hemställa
att riksdagen måtte antaga föreslagen ändring i lagen [1934: 437]
för Sveriges riksbank (bilaga).

Stockholm som ovan

Å fullmäktiges vägnar:
TORSTEN BENGTSON

/ *T af Jochnick*

Bilaga

Förslag till

Lag om ändring i lagen (1934: 437) för Sveriges riksbank

Härigenom föreskrives att 3 och 4 §§ lagen (1934: 437) för Sveriges riksbank skall ha nedan angivna lydelse.

(Gällande lydelse)	(Föreslagen lydelse)
3 §	
Riksbankens grundfond skall utgöra *femtio* miljoner kronor.	Riksbankens grundfond skall utgöra *ettusen* miljoner kronor.
4 §	
Riksbankens reservfond skall utgöra *tjugo* miljoner kronor. Därest reservfonden nedgår under detta belopp, skall till densamma avsättas minst tio procent av riksbankens behållna årliga vinst, intill dess reservfonden åter uppnått föreskrivet belopp.	Riksbankens reservfond skall utgöra *femhundra* miljoner kronor. Därest reservfonden nedgår under detta belopp, skall till densamma avsättas minst tio procent av riksbankens behållna årliga vinst, intill dess reservfonden åter uppnått föreskrivet belopp.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1978.

Utdrag av
FULLMÄKTIGES PROTOKOLL
1978-03-16

Närvarande: Ordföranden Torsten Bengtson
vice " Allan Hernelius
Carl-Henrik Nordlander
Erik Wärnberg
Birger Nilsson
Gunnar Sträng
Eric Enlund

§ 5. *Ändring i lagen för Sveriges riksbank*

Åke Gustafsson upptog frågan om ändring i 3 och 4 §§ lagen (1934: 437) för Sveriges riksbank innebärande att riksbankens grundfond skulle höjas till 1 000 miljoner kronor och riksbankens reservfond till 500 miljoner kronor.

Fullmäktige beslöt, i enlighet med direktionens förslag, att till riksdagen avlåta skrivelse med förslag till ändring i lagen (1934: 437) för Sveriges riksbank av den lydelse som framgår av registraturet.

Denna paragraf förklarades omedelbart justerad.

Ur protokollet:
Ingrid Flykt

NORSTEDTS TRYCKERI STOCKHOLM 1978 780042